

OBZOR NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ

Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálněpolitickým.

Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko.

(Vychází s podporou České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze.)

Zákonná forma a zařízení obilních skladišť rolnických.

Ze studijní cesty po Bavorsku podává

Dr. Karel Viškovský.

V poslední době objevuje se po vzoru Německa i u nás ruch po zřizování rolnických skladišť obilních. Rolnická obilní skladiště mají v první řadě míti za účel opatřiti rolníkům úvěr na jejich obilí a zprostředkovati odbyt obilí ve velkém. Vedle toho jsou však skladiště zásobárnami, které v případě nadbytku obilního a nízkých cen obilí mohou pojmáti přebytek obilí, aby je v době zvýšené poptávky opět do obchodu dáti mohly. Tím způsobem může řádně organisovaná síť skladišť obilních působiti blahodárně na regulaci a ustálení cen obilních.

V Bavorsku, kde zřizování skladišť toho druhu poslední dobou za podpory vládní se ujímá, byla východiskem při zřizování skladišť zásada, zřizovati skladiště co možno levná, s levnou správou a co do obvodu působnosti omezená na obvod nepřilíši velký. Tím mají skladiště přizpůsobena býti skutečné potřebě, neboť obilí za dnešních stlačených cen nesnese drahých poplatků skladních, ani drahé dopravy do vzdáleného skladiště a zpět. Taková vzorná skladiště zřízena poslední dobou mimo jiné v Trostbergu u Traunsteinu a v Landshutě. V následujícím chceme poukázati na zařízení skladiště v Landshutě, které je nejnovějším skladištěm obilním v Bavorsku.

Obilní skladiště v Landshutu zřízeno jest při samém nádraží v Landshutě, křižovatce to několika drah. Skladiště jest budova zevně zděná, uvnitř dřevěná o jednom patře, se stavební plochou 30 × 18 m. Přízemí určeno jest k uschování obilí v pytlích, patro k ukládání obilí na hromadě. Celkem pojme skladiště 3000 q (30 vagonů) obilí. Skladiště opatřeno jest zařízením ku vytahování a posunování, jakož i k čištění obilí.

Obilí do skladiště dovezené vsype se nejprve do čtyřhranného otvoru v podlaže (v přízemí), odtud vytahuje se přístrojem, t. zv. »paternoster«, do patra, a sice přímo na větrník, kterým čistí se od prachu. Větrník spojen jest se dvěma triery, každý s výkonností 15 q obilí za hodinu, z nichž jeden určen pro pšenici a žito, druhý pro ječmen a oves. Obilí větrníkem vyčištěné přechází přímo do jednoho z trierů a odtud vychází do dřevěného žlabu, v němž pohybuje se pomocí t. zv. šneku až na ono oddělení patrového skladiště, kde má býti umístěno. Je-li třeba obilí převézt z patra do přízemí, vysype se obilí prostě otvory a rourami v podlaže se nacházejícími. Veškeré strojní zařízení poháněno jest plynovým motorem se silou 8 koní, tak že ku čištění, ukládání a skládání obilí spotřebuje se lidské síly co možná nejméně.

Stavební náklad skladiště incl. pozemku obnášel 17.000 M., stroje a vnitřní zařízení (od továrny na stroje Häuser v Landshutě) 12.000 M.

Nastínivše takto zařízení skladiště, přecházíme k jeho správě.

Skladiště provozováno jest od družstva, zřízeného dle systému Raiffeisenova, které jest též vlastníkem skladiště. Družstvo ustavilo se spolením 7 drobných záložen Raiffeisenských v tamním okrese působících. Podílníci těchto záložen požívají výhod členů družstva. K zařízení skladiště přispěla vláda bavorská nesplatnou subvencí 2000 M. a k opatření provozovacího kapitálu poskytla vláda nezúčitelnou zálohu 10.000 M., splatnou za deset let.

Správu skladiště vede jako čestný úřad zvolený správce, jemuž přidělen jest placený sluha.

K přijímání obilí určeny jsou týdně dva dni. Obilí přejímá se od družstva dle jakosti (typů), za kterýmž účelem určí se dle úrody každého roku a dle váhy obilí pro každý druh obilní tři typy. Obilí dovezené se ihned čistí a jest držitel jeho povinen při čištění jeho spolupůsobiti. Hospodář, jenž obilí dodá, obdrží skladní list, v němž

naznačena jest váha dodaného obilí, váha čistěného obilí a množství odpadků. Odpadek náleží dodavateli obilí. Držitel skladního listu může pak od skladního družstva obdržeti na uložené obilí zálohu do tří čtvrtin odhadní ceny, záručitelnou 4⁰/₁₀. Družstvo obstarává samo prodej, jenž z pravidla v krátké době má býti proveden. Po provedeném prodeji nastane pak súčtování s dodavatelem obilí. Dodavatel obdrží pak strženou cenu za obilí po srážce zálohy a skladního poplatku. Jak z postupu toho patrno, vzdává se hospodář obilí ukládající práva vlastnického k ukládanému obilí, čímž liší se skladiště tohoto druhu podstatně od skladišť jiných.

Poplatek skladní obnáší bez rozdílu doby pro členy 12 pf., pro nečleny 18 pf. za 50 *kg* obilí. V tom obsaženy jsou i výlohy za čištění obilí.

Skladiště dle způsobu tohoto v Bavorsku zařízená působí velmi dobře na prospěch rolnictva, čemuž nasvědčuje okolnost, že ve skladištích do cíleho (dle sdělení ministeriálního vládního rady Brettreicha) až o 8 procent lepších cen za obilí, než při prodeji soukromém.

Výhody tohoto zařízení oproti jiným skladištím obilním jsou jednoduchost a levnost zařízení i správy, snadné opatření úvěru na uložené obilí a opatření společného prodeje obilí.

Přihlédneme-li k našim poměrům, které poměrům hospodářským v Bavorsku velice jsou blízké, seznáme, že zařízení podobných skladišť by též pro naše krajiny velmi se hodilo.

U nás skutečná skladiště rolnická pro obilí — pokud nám známo — dosud neexistují, jakkoli na několika místech (v Mnichově Hradišti, Plzni a v Táboře i j.) učiněny o to pokusy. Věc narážela z pravidla na obtíže, jež působil zákon o veřejných skladištích ze dne 29. dubna 1889. Dle zákona toho mohou skladiště vydávati převoditelné skladní listiny na složené obilí, jakož i převoditelné listiny zástavní t. zv. warranty, pomocí kterých může držitel složeného obilí opatřiti si na obilí toto úvěr. Majitel skladiště sám nesmí však za žádnou podmínkou provozovati obchod se zbožím ve skladišti uloženým, ani půjčovati na takové zboží.

Vzhledem k tomuto ustanovení pozbývá však veřejné skladiště ceny pro menšího hospodáře, který obilí své prostřednictvím skladiště odbyti míní. Hospodář, jenž by obilí ve skladišti takovém uložil, musil by teprve hledati mimo skladiště úvěr na svůj warrant a starati se o kupce svého zboží. Ježto pak ze skladišť kupuje se z pravidla jen ve větších kvantitách, našel by malý rolník sotva odbyti na menší částky obilí ve skladišti složeného. Každého kupujícího odradily by zajisté nepřijemnosti a obtíže s nákupem spojené, neboť kupec chtěje jeden neb několik vagonů obilí koupiti, musil by s celou řadou rolníků vyjednávat, od nich držební listy

skladní přejímati a od věřitelů warranty vykupovati.

Kromě toho padá na váhu i směnečná přesnost i přísinnost warrantového řízení, která pro malého rolníka právě pro tuto vlastnost méně se hodí.

Z příčin těchto nelze formu veřejných skladišť dle zákona ze dne 29. dubna 1889 pokládati za vhodnou pro obilní skladiště maloroľnická.

Obilní skladiště, má-li malému rolníku přijíti vhod, musí mu nejen poskytnouti příležitost k uložení obilí, nýbrž musí mu hlavně samo zprostředkovati úvěr na uložené obilí a odbyti obilí toho. Zejména pak má skladiště rolnictvu umožniti, aby obilí, které v malých kvantech a v různých jakostech od většího počtu rolníků do skladiště se dodává, mohlo ve velkém a dle jakosti roztříděno se prodati. Skladiště má tedy drobným hospodářům opatřiti výhody prodeje ve velkém a uspořiti jim zisk, jenž dnes připadá meziobchodu, zprostředkujícímu mezi malými producenty a velkými odběrateli obilí.

Úkol tento plní velmi dobře skladiště bavorská, tím že dodané obilí sortují, dle typů směšují a ve velkém společně prodávají, poskytující dodavatelům obilí vydatnou zálohu.

Ježto pak dle našeho zákona skladištního poskytování záloh a zprostředkování odbytu obilí samou správou skladiště dovoleno není, nezbyvá než zřizovati skladiště roľnická mimo obor skladištního zákona, na př. ve způsobě společenstev ku společnému prodeji obilí. Forma tato jest zajisté pro roľnická skladiště obilní zcela příjstna a osvědčí se pro jednoduché poměry venkovského obyvatelstva roľnického mnohem lépe, než komplikovaný aparát veřejných skladišť, jehož zařízení hodí se pro poměry velkoobchodu a velkopřemyslu, nikoli však roľnictva.*)

Mimochodem podotýkáme, že k těmto závěrům dospěla i německá hospodářská rada ve svém XXIV. plenárním zasedání v r. 1896, která vyslovila se o otázce této v ten smysl, »že další úpravy zákonodárství skladištního rozšířením obchodu warrantového není v zájmu odbytu zemědělských plodin zapotřebí. Pokud se týče venkovských společenstevních skladišť obilních, nemají tyto zapotřebí warrantu. Warrant mohl by spíše jim býti na škodu, čině je závislými na obchodní spekulaci. Pro skladiště taková dostačí pouhý lombard«.

V Německu v poslední době k uskutečnění myšlenky této hojně se pracuje a sice ne bez vydatné pomoci veřejné. Zejména v Prusku po-

*) Nepřímou doznává to ve své stati o skladištích veřejných dr. Em. Zeis v Českých Listech Hospodářských, 1896, str. 167 uváděje, že »v alpských zemích obchod warranty je rovný nule. Ve Feldkirchu na př. nebylo ani jediného warrantu vydáno.« Přes to chce však dr. Zeis voliti pro naše skladiště obilní formu skladiště veřejného.

voleno vládou více milionů marek k zařizování skladišť obilních, jež vzhledem k tamním poměrům rolnictva i obchodu obilního zřizují se v rozsahu větším a způsobem od vylíčeného vzoru bavorského poněkud se odchylojícím. Staré sýpky obilní objevují se tak jakožto regulator obilního obchodu a speciální forma úvěru rolnického v nové funkci a v novodobé formě, kterou změněné poměry hospodářské si vytvořily.

Nepochybujeme, že by také u nás racionelně zařízená skladiště mohla se ujeti a k dobru rolnictva našeho posloužiti. Zřízením skladiště nejen rozšířil by se úvěr rolnický o novou formu úvěrní, nýbrž umožnil by se rolnictvu přímý prodej ve velkém a zejména rozřešila by se tak nejlépe otázka vojenských dodávek, jež bez podobné instituce dnes menšímu rolnictvu jsou téměř nepřístupny.

Obilní skladiště rolnická mohou kromě toho míti i vliv na samu produkci obilní. Jestliže známo, že odbyt našeho obilí trpí valně nestejnou jakostí obilní produkce. Obilní skladiště rolnická, jakožto zprostředkující člen mezi obchodem a producentem, mohla by tu vlivem svým u rolnictva mnoho přispěti k nápravě.*) Rovněž by mohla skladiště obilní, znajíce odbytlost jednotlivých druhů obilních, působiti k tomu, by jednotlivé druhy obilí v tom poměru a rozsahu byly pěstovány, jak toho trh obilní vyžaduje.

Až dosud mijely se ovšem snahy po zřízení skladišť obilních u nás svého cíle, leč to mělo svou příčinu ne v nedostatku jich potřeby, avšak spíše v tom, že většinou usilováno bylo vtěsnati rolnická skladiště obilní do obchodnické formy veřejných skladišť, nikoli přizpůsobiti naopak formu skladišť obilních požadavkům rolnictva. Pakliže závada tato se odstraní a pro rolnická skladiště vhodná organisace se vynajde, pak není pochyby, že skladiště toho druhu také v naší soustavě hospodářské své místo si naleznou a dobudou.

Takovou případnou formu pro budoucí naše obilní skladiště rolnická spatřujeme pak právě ve vylíčeném vzoru skladišť bavorských, která bez napodobení skladišť obchodních přímo z potřeby a poměrů rolnictva vyrostla, a proto pokládali jsme za vhodné na organisaci skladišť těchto článkem svým upozorniti.